

ARAŞTIRMA / RESEARCH

Hemşirelik Öğrencilerinin Çevresel Risk Algıları ile Çevresel Tutumları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi

Determining the Relationship between Nursing Students' Environmental Risk Perceptions and Environmental Attitudes

Feyza DERELİ¹, Belgin YILDIRIM²

¹ İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, İzmir, Türkiye

² Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Aydın, Türkiye

Geliş tarihi/Received: 29.03.2024

Kabul tarihi/Accepted: 10.07.2024

Sorumlu Yazar/Corresponding Author:

Feyza DERELİ, Dr. Öğr. Üyesi
İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri
Fakültesi, Hemşirelik Bölümü/ Halk Sağlığı
Hemşireliği AD. Çiğli/İzmir, Türkiye
E-posta: dfeyza@gmail.com
ORCID: 0000-0002-9066-4884

Belgin YILDIRIM, Doç.Dr.
ORCID: 0000-0001-5451-5526

Bu çalışma 16-20 Nisan 2022 tarihinde III. Uluslararası Şehir, Çevre ve Sağlık Kongresi'nde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

Öz

Amaç: Sağlıklı çevre, bireylerin çevresel farkındalıklarını tutum ve davranışa dönüştürmesiyle sürdürülebilir olacaktır. Topluma sağlık hizmeti sunumunda yer alacak olan üniversite hemşirelik öğrencilerinin çevresel konulara yönelik durum tespiti önemlidir. Araştırmada hemşirelik öğrencilerinin çevresel risk algıları ile çevresel tutumları arasındaki ilişkinin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Gereç ve Yöntem: Araştırma tanımlayıcı ilişki arayıcı desende bir üniversitenin Hemşirelik bölümünde okuyan ve gönüllü öğrencinin katılımıyla yapıldı. Araştırma verileri "Öğrenci Bilgi Formu", "Çevresel Risk Algısı Ölçeği" ve "Çevresel Tutum Ölçeği" ile toplandı. Veriler sayı, yüzde, bağımsız örneklem t testi, varyans ve Pearson korelasyon analizi ile değerlendirildi.

Bulgular: Çalışmada öğrencilerin Çevresel Risk Algısı Ölçeği puan ortalamasının 5,80±0,91 (maks. 7), Çevresel Tutum Ölçeği puan ortalamasının ise 2,98±0,32 (maks. 5) olduğu belirlendi. Katılımcıların Çevresel Risk Algısı puan ortalamaları ile Çevresel Tutum Ölçeği puan ortalamaları arasında pozitif yönde düşük düzeyde ilişki tespit edildi ($r=0,118$; $p=0,018$).

Sonuç: Hemşirelik öğrencilerinin çevresel risk algılarının yüksek, çevresel tutumlarının orta düzeyde olduğu, risk algıları arttıkça tutumlarının arttığı belirlendi.

Anahtar Kelimeler: Öğrenci, çevre, hemşire, risk, tutum.

Abstract

Objective: A healthy environment will be sustainable when individuals transform their environmental awareness into attitudes and behaviors. It is important to determine the situation of university nursing students, who will take part in the provision of health services to the society, regarding environmental issues. In this study, it is aimed to determine the relationship between environmental risk perceptions and environmental attitudes of nursing students.

Materials and Method: The study was carried out in a descriptive relationship-seeking design with the participation of volunteer students in the nursing department of a university. The data were collected with "Student Information Form", "Environmental Risk Perception Scale" and "Environmental Attitude Scale". Data were evaluated by number, percentage, independent sample t test, variance and Pearson correlation analysis.

Results: In the study, it was determined that the mean score of the Environmental Risk Perception Scale was 5.80±0.91 (maximum 7) and the mean score of the Environmental Attitude Scale was 2.98±0.32 (maximum 5). A low-level positive relationship was found between the mean scores of the Environmental Risk Perception Scale and the mean scores of the Environmental Attitude Scale ($r=0.118$; $p=0.018$).

Conclusion: It was determined that the nursing students' environmental risk perceptions were high, their environmental attitudes were at moderate, and their attitudes increased as their risk perception increased.

Keywords: Student, environment, nurse, risk, attitude.

1. Giriş

İnsan hayat şartlarını geliştirmek ve iyileştirmek için oluşturduğu suni çevre koşullarıyla doğal çevre ile sürekli bir karşılıklı etkileşimdedir (1). Karşılıklı bu etkileşim sonucu oluşan suni çevre doğal çevrenin hızla bozulmasına neden olmaktadır (2). İnsan sağlığını direk

veya dolaylı etkileyen birçok çevre sorunu ile baş etmek zorunda kalmaktadır (3). Çevre sağlığının bozulması kronik veya bulaşıcı hastalıklara, kanserlere ve hatta ölüme neden olabilmektedir. Dünya Sağlık Örgütü, erken ölümlerin yaklaşık %23'ünün çevresel faktörlerle yakından ilişkili olduğunu ve hava kirliliğinin her yıl yaklaşık yedi milyon kişiyi öldürdüğünü tahmin etmektedir (4).

Çevre faktörlü sorunlarla baş etme basamaklarından birincisi çevreye karşı duyarlı ve sorumluluk sahibi kişilerin yetiştirilmesidir (3-5). Çözüm yolunda atılacak adımların ilki etkili bir eğitimidir. Eğitimin amacı, bireylerin çevreleri ile ilişkili durumlarda beklenen tutumu göstermelerine olanak sağlamaktır (6). Sağlıklı bir çevre, bireylerin çevresel risk ve farkındalıklarının davranışa dönüşümüyle sağlanmaktadır. Toplumda farkındalık oluşturmak, bireyleri yaşadıkları çevreyi korumak, sorunların çözümüne katkı sağlamak konusunda yapılacak çalışmaların, yaşanan veya yaşanabilecek çevre kaynaklı sağlık sorunlarına ilişkin yetersiz bilgi, tutum ve davranışta etkili olduğu tespit edilmiştir (7).

Hemşireler bakım verici, eğitici, araştırmacı, savunucu gibi birçok rolünü çevre sağlığı alanında kullanarak hem kendilerinin hem de toplumun sağlığını koruma ve geliştirmeye katkı sağlayacaklardır. Bütüncül bakış açısıyla bakım veren hemşirelerin güvenli çevre sağlama ve sürdürme, bulaşıcı ve salgın hastalıkların kontrolünü sağlama, korunma yöntemlerini öğretme, birey-çevre uyumunu sağlama, hastalık riski yaratan çevresel faktörler hakkında toplumu bilinçlendirme sorumlulukları vardır. Bu nedenle hemşirelik öğrencilerinin çevre konusundaki bilgi, farkındalık, tutum ve davranışlarının belirlenmesi ve artırılmasına yönelik çalışmalar toplum sağlığı açısından önemlidir.

Bu çalışmada, hemşirelik öğrencilerinin çevresel risk algılarının, çevresel tutumları üzerine etkisinin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

2. Gereç ve Yöntem

2.1 Araştırmanın Tipi, Evren ve Örneklem

Araştırma tanımlayıcı ilişki arayıcı desende olup bir üniversitenin hemşirelik bölümünde gerçekleşmiştir. Araştırmanın evrenini hemşirelik bölümünde öğrenim gören 707 öğrenci oluşturmaktadır. Örneklem seçimine gidilmeyerek, çalışmaya katılmayı kabul eden 396 öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Anket formlarının 17 tanesi doğru doldurulmadığı için geçersiz sayılmış istatistiksel hesaplamaya dahil edilmemiştir. Anket uygulaması sırasında uygun koşullar sağlanmış (ders saati dışında, sessiz bir ortam vb.) formlar yüz yüze doldurulmuş, katılımcıların cevaplama süresi yaklaşık 10-15 dakika sürmüştür.

2.2. Veri Toplama Formu

Araştırma verileri "Öğrenci Tanıtım Formu", "Çevresel Risk Algısı Ölçeği (ÇRAÖ)" ve "Çevresel Tutum Ölçeği (ÇTÖ)" ile toplanmıştır.

2.2.1. Öğrenci Bilgi Formu

Öğrencinin sosyo-demografik özelliklerini içeren yaş, cinsiyeti, sınıfını belirlemeye yönelik 3 soru ve öğrencinin çevre sorunlarına yönelik görüşleri, çevre ile ilgili derslerin gerekliliği, çevre kuruluşlarına üyelik durumlarıyla ilgili 4 soru olmak üzere toplam 7 soru yer almaktadır (7).

2.2.2. Çevresel Risk Algısı Ölçeği (ÇRAÖ)

Slimak ve Dietz (2006) tarafından geliştirilen çevresel risk ölçeğinin Türkçe geçerlik ve güvenirliği Altunoğlu ve Atav (2009) tarafından yapılmıştır (8). Ölçek, "Ekolojik Riskler", "Kimyasal Atık Riski", "Kaynakların Tükenmesi Riski" ve "Küresel Çevre Riskleri" olmak üzere 4 alt boyut ve toplam 23 ifadeden oluşan beşli likert tipidir. Ölçekteki her ifade 1'den (hiç önemli değil) 7'ye (çok önemli) puanlanmaktadır ve madde toplam puan ortalaması alınarak değerlendirilmektedir. Anket

sonucu alınabilecek en yüksek puan ortalaması 7, en düşük puan ortalaması 1'dir. Öğrencinin anketten aldığı puanın ortalamasının yüksek olması çevresel risk algısının yüksek olduğunu, düşük olması ise çevresel risk algısının düşük olduğunu göstermektedir. Ölçeğin Cronbach- α 0,89 katsayısı, bu çalışma için Cronbach- α 0,83 olarak bulunmuştur.

2.2.3. Çevresel Tutum Ölçeği (ÇTÖ)

Şama tarafından 2003 yılında üniversite öğrencilerinin çevresel tutumlarını ölçmek amacıyla geliştirilen likert tipi ölçek 21 maddedir (9). Ölçekte 10 olumlu, 11 olumsuz ifade yer almaktadır. Ölçeğin değerlendirilmesinde olumlu maddeler için; kesinlikle katılıyorum(5), katılıyorum(4), kararsızım(3), katılmıyorum(2), kesinlikle katılmıyorum(1) ve olumsuz maddeler için; kesinlikle katılmıyorum(5), katılmıyorum(4), kararsızım(3), katılıyorum(2), kesinlikle katılıyorum(1) şeklinde puanlandırılır ve madde toplam puan ortalaması alınarak değerlendirilmektedir. Olumsuz ifadeler ters puanlanmaktadır. Ölçeğin en yüksek puan ortalaması 5, en düşük puan ortalaması 1'dir. Öğrencinin anketten aldığı puan ortalamasının yüksek olması çevresel tutumunun yüksek olduğunu, düşük olması ise çevresel tutumunun zayıf olduğunu belirtmektedir. Ölçeğin Cronbach- α 0,77 katsayısı, bu çalışma için Cronbach- α 0,81 olarak bulunmuştur.

Araştırmanın bağımsız değişkenleri, yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, çevre konularına yönelik görüşleri, çevre ile ilgili ders alıp almadığı, çevre kuruluşlarını bilme, üyelik ve çevre faaliyetlerine katılma durumları iken; bağımlı değişkenleri, Çevresel Risk Algısı Ölçeği (ÇRAÖ) ve Çevresel Tutum Ölçeğinden (ÇTÖ) aldıkları toplam puan ortalamalarıdır.

2.3. İstatistiksel Analiz

Verilerin değerlendirilmesi için istatistiksel analizlerde Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) version 25.0 programı kullanılmıştır. Tanımlayıcı parametreler sayı, yüzde, ortalama, standart sapma olarak verilmiştir. Verilerin t testi, varyans ve pearson korelasyon analizleri yapılmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

2.4. Araştırmanın Etik Yönü

Araştırma için İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan etik kurul izni (06.02.2020 tarihli ve 552 karar nolu) ve kurum izni ile araştırma amacı hakkında bilgi verilerek öğrencilerden sözlü onamları alınmıştır. Çalışmanın tüm aşamalarında Helsinki deklarasyonu takip edilmiştir.

3. Bulgular

Öğrencilerin ortalama yaşı $20,11 \pm 1,64$ olup, 215'i (%54,3) 20-22 yaş grubunda, 316'sı (%79,8) kadın 111'i (%28) birinci, 109'u (%27,5) üçüncü, 96'sı (%24,2) dördüncü ve 80'i (%20,2) ikinci sınıfta öğrenim görmektedir. Katılımcıların %86,4'ü çevre sorunlarının ilgisini çektiğini, %10,1'i kararsız olduğunu, %3,5'i çevre sorunlarıyla ilgilenmediğini ifade etmiştir. Üniversitede çevre ile ilgili dersler verilmesinin öğrencilerin %78,8'si gerekli olduğunu düşünürken, %14,6'sı kararsız kalmış, %6,6'sı gerekli olmadığını belirtmiştir. Katılımcıların %4,8'inin (19 öğrenci) bir çevre kuruluşuna üyeliği bulunurken, %95,2'sinin herhangi bir üyeliği bulunmamaktadır. Öğrenciler birden fazla seçenek işaretleyerek çevre sorunlarına ilişkin yararı olduğu bilgi kaynaklarını; %95,6 internet, %82,3 televizyon, %52,4 arkadaş, %39,1 aile, %36,6 öğretmen, %19,6 çevre

kuruluşları olarak bildirmişlerdir.

Araştırmada katılımcıların ÇRAÖ puan ortalaması $5,80 \pm 0,91$ (Maks. 7), alt boyutlarında puan ortalamaları "Ekolojik Riskler" $5,06 \pm 0,91$, "Kimyasal Atık Riski" $6,11 \pm 0,92$, "Kaynakların Tükenmesi Riski" $5,21 \pm 1,19$ ve "Küresel Çevre Riskleri" $6,01 \pm 0,99$ 'dur (Tablo 1). Öğrencilerin ÇTÖ puan ortalaması $2,98 \pm 0,32$ (Maks. 5), olup çevresel tutumlarının orta düzeyde olduğu bulunmuştur (Tablo 1).

Tablo 1. Öğrencilerin Ölçek Puan Ortalamaları (n=396)

Ölçekler	x	S	Min	Maks.
Çevresel Risk Algısı Ölçeği	5,80	0,91	1	7
Ekolojik Riskler	5,06	0,91	1	6
Kimyasal Atık Riski	6,11	0,92	1	7
Kaynakların Tükenmesi Riski	5,21	1,19	1	7
Küresel Çevre Riskleri	6,01	0,99	1	7
Çevresel Tutum Ölçeği	2,98	0,32	1	5

Katılımcılardan kadınların, üçüncü sınıfların, çevre sorunlarına ilgili olanların, çevre dersinin gerekli olduğunu düşünenlerin, çevre kuruluşuna üye olmayanların diğerlerine göre çevresel risk algılarının ve çevresel tutumlarının yüksek olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin cinsiyet ($p=0,001$), sınıf ($p=0,004$), çevre sorunlarına ilgili olma ($p=0,001$), çevre dersinin gerekliliği ($p=0,006$), ile Çevresel Risk Algısı Ölçeği puan ortalamaları arasında anlamlı ilişki olduğu, Çevresel Tutum Ölçeği puan ortalamaları ile öğrencilerin sadece çevre kuruluşuna üyelik durumu ($p=0,041$) arasında anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Öğrencilerin Tanımlayıcı Özelliklerine Göre Ölçeklerden Aldıkları Toplam Puan Ortalamalarının Dağılımı (n=396) -

Tanımlayıcı Özellikler	ÇRAÖ x±S	ÇTÖ x±S
Cinsiyet		
Kadın	5,93±0,85	2,98±0,30
Erkek	5,29±0,96	2,98±0,40
Test, p *	t: 5,839 p: 0,001	t: 0,048 p: 0,962
Sınıf		
1	5,35±0,95	3,00±0,36
2	5,48±0,90	2,99±0,24
3	5,95±0,86	3,00±0,35
4	5,83±0,87	2,92±0,28
Test, p **	F: 4,465 p: 0,004	F: 1,430 p: 0,234
Çevre sorunlarıyla ilgilenme durumu		
Evet	5,91±0,85	2,98±0,32
Hayır	4,90±0,88	2,86±0,35
Kararsızım	5,13±0,93	3,02±0,24
Test, p **	F: 22,372 p: 0,001	F: 1,327 p: 0,267
Üniversitede çevre ile ilgili derslerin gerekliliği		
Gerekli	5,86±0,89	2,98±0,34
Gerekli değil	5,76±0,89	2,91±0,26
Kararsızım	5,45±0,96	3,01±0,23
Test, p **	F: 5,104 p: 0,006	F: 0,860 p: 0,424
Çevre kuruluşuna üye olma		
Olan	5,63±1,20	2,83±0,49
Olmayan	5,81±0,89	2,98±0,31
Test, p *	t: 0,814 p: 0,416	t: 2,050 p: 0,041
Toplam	5,80±0,91	2,98±0,32

* Bağımsız örneklem t testi ** Varyans analizi; ÇRAÖ: Çevresel Risk Algısı Ölçeği, ÇTÖ: Çevresel Tutum Ölçeği

Katılımcıların Çevresel Risk Algısı puan ortalamaları ile Çevresel Tutum Ölçeği puan ortalamaları arasında pozitif yönde düşük düzeyde ilişki tespit edilmiştir ($r=0,118$, $p=0,018$) (Tablo 3).

Tablo 3. Öğrencilerin Ölçekler Arası Korelasyon Sonuçları (n=396)

Ölçekler	ÇRAÖ	ÇTÖ
ÇRAÖ	1,000	
ÇTÖ	0,118*	1,000

*0,05 Pearson korelasyon; ÇRAÖ: Çevresel Risk Algısı Ölçeği, ÇTÖ: Çevresel Tutum Ölçeği

4. Tartışma

Çevre sorunlarının sağlığa etkisi her geçen gün artmakta, sorunları önlemede yapılacak girişimlerin ilk adımı olarak bireylerin çevresel risklerin farkındalığı, tutumları ve eğitim çalışmaları önem kazanmaktadır. Hemşirelik öğrencilerinin çevresel risk algılarının, çevresel tutumları ile ilişkisini araştıran bu çalışma risk algısı artıkça, tutumların arttığını ortaya koymuştur.

Katılımcıların çevreye yönelik risk algılarının yüksek ve alt boyutlarda ise kimyasal atık riski algılarının diğer boyutlara göre en yüksek olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin çevresel tutumlarının orta düzeyde olduğu bulunmuştur. Değerli ve ark. (10) üniversite öğrencilerinin çevresel risk algısının iyi düzeyde olduğunu, nükleer enerji üretiminden kaynaklanan radyasyon alt boyutunun en yüksek puanı aldıklarını ancak çevresel tutum puanları orta düzeyde olduğunu ortaya koymuşlardır. Üniversite öğrencilerinde algılanan yüksek çevresel risklere karşı daha fazla eyleme ihtiyaç duyulduğu görülmektedir.

Literatürde üniversite öğrencilerinin çevreye yönelik risk ve tutumlarını belirleyen az sayıda çalışma yer almaktadır. Yapılan çalışmalarda; Çelik (11), Bakan ve ark. (12), Aslan ve Özböke (13), Karavin (14) yüksek tutum belirlenirken, Güven ve Aydoğdu (15), Güven (16), Bodur ve Taşocak (17), Değerli ve Sunal (10), Kapan ve Gürel (18)'in sonuçları, araştırma sonucuyla benzer şekilde öğrencilerin orta düzey çevresel tutumları olduğunu tespit etmiştir.

Cinsiyet açısından öğrencilerin çevresel tutumları arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark belirlenen çalışmalar (1, 9, 11-13, 18-22) olduğu gibi araştırmayla benzer şekilde anlamlı fark tespit edilmeyen çalışmalar da yer almaktadır (23-25). Katılımcılardan kadınların çevresel risk algıları erkeklerden anlamlı seviyede yüksek olup, diğer çalışma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir (2, 7, 10, 19, 26-28). Sonuçlar kadınların erkeklere göre çevresel konulara yönelik ilgi/kaygılarının daha yüksek olması ve cinsiyet temelli risk algısı hipotezi ile ilişkilendirilebilir (29, 30).

Öğrenim görülen sınıf düzeyi ile çevresel risk algısı arasında anlamlı fark tespit edilmesinin ve risk puanının en yüksek 3. sınıfta olmasının öğrencilerin Halk Sağlığı Hemşireliği dersi kapsamında, çevre sağlığı konusunun yer almasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Hemşirelik öğrencilerinin sınıfları ile tutumları arasında fark saptanmamış, bulgular Bakan ve ark. (12), Aslan ve Özböke (13) çalışma sonuçlarıyla benzerdir. Ayrıca katılımcılar "üniversitede çevre ile ilgili derslerin gerekli olduğunu düşünenlerin"

risk algıları ($p < 0,05$) ve tutumları ($p > 0,05$) değerlerine göre yüksek olması beklenen bir sonuçtur. Çevreye yönelik yapılan eğitimlerin tutumu olumlu yönde etkilemesinden dolayı müfredatta ders olarak çevre eğitimlerinin verilmesi gerekmektedir (13). Ülkemizde tüm eğitim kademlerinde çevreye yönelik verilen eğitimlerin karşılaştırıldığında yeterli düzeyde olmadığı görülmektedir (23). Öğrencilerin ders programlarında genelde çevre veya çevre sağlığına yönelik ayrı dersler yer almamakta, sadece ilgili alanlardaki derslerin içerisinde konu olarak yer aldığı görülmektedir. Üniversite eğitiminde çevre derslerinin olmasının konuya yönelik öğrencilerde farkındalıkların, risk algılarının artmasına olumlu yönde etkisi olduğu düşünülmektedir.

Katılımcılardan çevre sorunlarıyla ilgilenenlerin risk algıları daha yüksek ve anlamlı bulunurken, tutum puanlarının kararsızlara göre daha düşük çıkması düşündürücüdür. Öğrencilerden çevre kuruluşuna üye olmayanların çevresel risk algıları ve tutumları daha yüksek bulunmuş ve çevresel tutumlarında anlamlılık tespit edilmiştir. Aslan ve Özböke (13) çalışmasında çevre kuruluş üyeli ile tutumda anlamlı fark bulunurken, Bakan ve ark. (12), Kapan ve Gürel (18) araştırmalarında fark tespit edilmemiştir. Üniversite öğrencileri çevre konusunda en fazla bilgi, bilinç ve çevresel tutum kazandırılması gereken kişilerdir. Öğrencilerin çevresel risk algılarının yüksek, çevresel tutumlarının orta düzeyde olması konunun davranışa dönüşmesinde yapılması gerekenler olduğunun göstergesidir.

Hemşirelik öğrencilerinin Çevresel Risk Algısı puan ortalamaları ile Çevresel Tutum Ölçeği puan ortalamaları arasında pozitif yönde düşük düzeyde ilişki olduğu, risk algısı yükseldikçe çevresel tutumların da yükseldiği tespit edilmiştir. Sam ve ark. (19) öğrencilerin çevresel tutum düzeyleri ile çevresel risk algısı düzeylerinin aynı yönlü ve güçlü bir ilişki içinde olduğunu ortaya koymuştur. Sayan (28) öğrencilerin çevresel risk algısı ve çevresel tutumları arasında istatistiksel olarak güçlü ileri düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki olduğunu saptamıştır. Mercan ve Mercan (24) sağlık öğrencilerinin algılanan çevresel riskleri ile çevresel tutumları arasında pozitif yönlü ilişki tespit etmiştir. Değerli ve Sunal (10) öğrencilerin çevresel tutum puanları ile çevresel risk algı düzeyleri arasında pozitif bir ilişkinin olduğu ancak aralarında güçlü bir ilişkinin olmadığını belirlemiştir. Öğrencilerin risk algıları ile tutumları arasında ki farklı düzeylerdeki pozitif yönlü ilişkinin bireysel ve bölümsel farklılıklardan kaynaklandığı öngörülmektedir.

5. Sonuç ve Öneriler

Hemşirelik öğrencilerinin çevresel risk algılarının yüksek, tutumlarının orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerinin çevresel risk algıları ile tutumları arasında pozitif yönde düşük düzeyde ilişki tespit edilmiştir.

Çalışmanın İzmir de bir üniversitede öğrenim gören hemşirelik öğrencilerinde yapılmasından dolayı sonuçları genellenemez, yapılacak yeni çalışmalar ülkedeki tüm hemşirelik öğrencilerini kapsayacak şekilde planlanabilir.

Katılımcıların çevresel risk olarak algıladıkları tehlikeler karşısında bu tehlikelere karşı eyleme geçme duyarlılıklarını tutum olarak göstermeleri için çevre risklerine karşı farkındalığı arttırmak amacıyla eğitim programları, dersler, etkinlikler, uygulamaların yapılması, çevre kulüpleri kurulması gerektiği düşünülmektedir.

6. Alana Katkı

Çevre sağlığı konusunda sağlık personeli veya adayları ile yapılmış sınırlı sayıda araştırma yer almaktadır. Sağlığın belirleyicileri arasında ilk sırada yer alan çevre ve risklerinin değerlendirilmesinde hemşirelik öğrencilerinin algılarının, tutumlarının ve ilişkisel faktörlerinin belirlenmesinin yapılanlar ve yapılması gerekenler açısından literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çıkar Çatışması

Bu makalede herhangi bir maddi yardım alınmamıştır. Herhangi bir kişi ve/veya kurum ile ilgili çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Yazarlık Katkısı

Fikir/Kavram: FD, BY; **Tasarım:** FD; **Denetleme:** FD; **Kaynak ve Fon Sağlama:** FD, BY; **Malzemeler:** - **Veri Toplama ve/veya İşleme:** FD, BY; **Analiz/Yorum:** FD, BY; **Literatür Taraması:** FD, BY; **Makale Yazımı:** FD, BY; **Eleştirel İnceleme:** FD, BY.

Kaynaklar

1. Çabuk, B., Karacaoğlu, ÖC. Üniversiteli öğrencilerinin çevre duyarlılıklarının incelenmesi, Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES). 2003; 36 (1): 189-198.
2. Yurtseven E, Vehid S, Köksal S, Erdoğan MS. İstanbul üniversitesi sağlık hizmetleri meslek yüksek okulu öğrencilerinin çevresel riskler konusundaki duyarlılıkları. Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Tıp Dergisi, 2010; 24(3):193-199.
3. Tamam İ, Yüreklı MV, Başaran Ö, Uskun, E. Tıp Fakültesi öğrencilerinin çevre sorunlarına yönelik farkındalıkları ve çevresel tutumları, Smyrna Tıp Dergisi, 2017; 8-17.
4. WHO. Climate Change [Internet]. World Health Organization Health Topics. 2023. Available from: https://www.who.int/health-topics/climate-change#tab=tab_1
5. Anderson D, Guthrie T, Schirle R. A Nursing model of community organization for change, Public Health Nurs, 2002; 19(1): 40-6.
6. Ünsal, A. Hemşireliğin Dört Temel Kavramı: İnsan-çevre-sağlık hastalık- Hemşirelik, Ahi Evran Üniversitesi, 2017; 1(1): 11-28.
7. Tunç AÖ, Ömür GA, Düren AZ. Çevresel farkındalık. İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 2012; 47: 227-246.
8. Altunoğlu BD, Atav E. Ortaöğretim öğrencilerinin çevre risk algısı, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2009; 36: 1-11.
9. Şama E. Öğretmen adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumları, G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2003; 23(2): 99-110.
10. Değerli MA, Sunal N. Investigation of environmental risk perception and environmental attitudes of university students. BAUN Health Sci J, 2023; 12(3): 628-638. <https://doi.org/10.53424/balikesirsbd.1081021>
11. Çelik S. Hemşirelik ve tıp öğrencilerinin çevre sorunlarına yönelik tutumları. Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi, 2016; 3(2), 91-98.
12. Bakan A, Aktaş B, Yalçınöz Baysal H . University students' attitudes towards environmental problems: nursing sample. Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 2020; 4 (1): 10-19.
13. Aslan R, Özböke E. Üniversite öğrencilerinin çevre sorunlarına yönelik tutumlarının ve ilgili değişkenlerin incelenmesi: Gümüşhane üniversitesi örneği. Acil Yardım ve Afet Bilimi Dergisi, 2021; 1(2): 31-8.
14. Karavin N, Geçim GYD, Memiş A. An overview of environmental attitudes, awareness, sensitivity, and literacy of nursing students in Turkey. International Journal of Science Letters, 2023; 5(1): 345-352. doi: 10.38058/ijsl.1256919

15. Güven E, Aydoğdu M. Çevre sorunlarına yönelik davranış ölçeğinin geliştirilmesi ve öğretmen adaylarının davranış düzeylerinin belirlenmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2012; 25(2): 573-90.
16. Güven E, Çevre Sorunlarına yönelik tutum ölçeğinin geliştirilmesi ve öğretmen adaylarının tutumlarının belirlenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2013; 33(2): 411-30.
17. Bodur G, Taşocak G. Nursing students' views about environmental sensitivity in Turkey. *Journal of Human Sciences*, 2013; 10(1): 820-31.
18. Kapan R, Gürel TY. An evaluation of the environmental literacy levels of nursing students in Turkey. *Health Sciences Quarterly*, 2022; 2(3): 139-148. doi: 10.26900/hsq.2.3.0
19. Sam N, Gürsakal S, Sam R. üniversite öğrencilerinin çevresel risk algısı ve çevresel tutumlarının belirlenmesi. *Akademik Bakış Dergisi*, 2010; 1-16.
20. Baser A, Bahar Z, Arkan G, Cal A, Yesiltepe A. Examination of nursing students' attitudes towards environmental problems. *Progress in Health Sciences*, 2017; 7(1): 137-145.
21. Ozmen D, Cetinkaya AC, Nehir S. University students' Attitudes towards environmental problems. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 2005; 4(6): 330-44.
22. Ek HN, Kılıç N, Ögdüm P, Düzgün G, Şeker S. Adnan Menderes Üniversitesinin farklı akademik alanlarında öğrenim gören ilk ve son sınıf öğrencilerinin çevre sorunlarına yönelik tutumları ve duyarlılıkları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 2009; 17(1): 125-136.
23. Çınar N, Akduran F, Dede C, Altınkaynak S. Hemşirelik bölümü son sınıf öğrencilerinin çevre sorunlarına yönelik tutumları. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi, Sempozyum Özel Sayısı*, 2010; 242-52.
24. Mercan Y, Mercan SI. The Relationship between 'Environmental attitudes and behaviors,' and 'environmental sensitivity and perceived environmental risks'. *Humanistic Perspective*, 2020; 2(3):231-251. doi: 10.47793/HP.763272
25. Karadağ Y, Acar F. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının çevre sorunlarına yönelik farkındalıklarının incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 2020; 4(1): 62-78.
26. Walsh-Daneshmandi A, MacLachlan M. Environmental risk to self: Factor analysis and development of subscales for the environmental appraisal inventory (EAI) with an Irish sample. *Journal of Environmental Psychology*, 2000; 20: 141-9.
27. Lai CJ, Brennan A, Chan H, Tao J. Disposition toward environmental hazards in Hong Kong Chinese: validation of a Chinese version of the environmental appraisal inventory (EAI-C). *Journal of Environmental Psychology*, 2003; 23: 369-384.
28. Sayan B. Hemşirelik öğrencilerinin çevresel risk algısı ve çevresel tutumlarının belirlenmesi, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, [master's thesis]. [İstanbul]: 2013.95p.
29. Davidson DJ, Freudenburg WR. Gender and environmental risk concerns: A review and analysis of available research. *Environment and behavior*, 1996; 28(3): 302-39.
30. Xiao C, McCright AM. Explaining gender differences in concern about environmental problems in the United States. *Society & Natural Resources*, 2012; 25(11): 1067-84.